

جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۳۹۸، دوره ۲، شماره ۳، پیاپی ۷

بررسی و تبیین پیامد های اقتصادی توسعه گردشگری در جوامع روستایی (مطالعه

موردی دهستان روشن آباد)

حسین زینتی فخرآباد*^۱، فرزانه فخرآبادی پور^۲

۱- دانشجوی دکتری برنامه ریزی روستایی دانشگاه تهران

۲- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم، دانشگاه خوارزمی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۹/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۲/۳۰

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی پیامدهای اقتصادی گردشگری حضور گردشگران در جوامع روستایی بصورت تحلیلی - توصیفی صورت پذیرفت و با استفاده از ابزارهای جمع آوری داده به دو صورت کتابخانه ای و میدانی صورت پذیرفت. ابزار اصلی بهره مندی از مطالعات و تجربیات پیشینیان، مصاحبه با صاحب نظران و مدیران محلی و استفاده از پرسشنامه می باشد. جامعه آماری محدوده مطالعاتی ۲۳۷ خانوار دهستان روشن آباد می باشد که با استفاده از فرمول کوکران ۱۶۱ نمونه بصورت تصادفی انتخاب شده اند جهت مشخص شدن پایایی پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است آلفای کرونباخ ۰,۷۳ نشان دهنده مطلوبیت پرسشنامه دارد. نتایج این پژوهش نشان داد، گردشگری می تواند باعث بهبود زیر ساخت های روستایی، ایجاد اشتغال و در آمد زایی شود و در صورت استفاده از نقطه نظرات روستائیان و مشارکت در فرایند برنامه ریزی و اجرا و همچنین حل موانع زیست محیطی شاهد گسترش گردشگری و شکل گیری توسعه پایدار مطلوب خواهیم بود.

کلمات کلیدی: گردشگری، توسعه پایدار، اشتغالزایی، مشارکت، محیط زیست

مقدمه

امروزه صنعت گردشگری بعنوان یکی از پردرآمدترین مشاغل جهان محسوب میشود بگونه ای که بر اساس آمارمنتشر شده توسط سازمان بین المللی توریسم جهانی در حال حاضر بخش گردشگری ۳۵٪ از درآمد ناخالص ملی کشورهای اروپایی و ۵۰٪ درصد از درآمد کشورهای آسیای شرقی را بخود اختصاص داده است (سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ۱۳۹۰). گردشگری روستایی اغلب به دلیل اقتصادی می تواند مکمل فعالیتهای کشاورزی تلقی می شود زیرا این فعالیتها با کاهش سود روبرو هستند و مستلزم بهبود در بخشهای دوم و سوم اقتصاد هستند دلیل اصلی توسعه گردشگری در روستاها غلبه بر پایین بودن درآمد، ارائه فرصتهای جدید شغلی و ایجاد تحولات اجتماعی در جامعه روستایی است (شارپلی ۲۰۰۹:۳). با توجه به اینکه فعالیتهایی مانند کشاورزی، جنگل داری و معدن داری به طور سنتی در سکونتگاههای روستایی استقرار یافته اند و با کاهش این فعالیتها و با توجه به پیشرفتهای فنی که باعث کاهش تقاضا برای نیروی کار انسانی می شود بعضی از مسوولان سکونتگاههای روستایی سعی می کنند که جامعه خود را به سمت ارائه خدماتی مانند گردشگری سوق دهند. در آمریکا گردشگری روستایی به عنوان راهبردی برای باز ساخت اقتصاد روستایی و توسعه اقتصادی انتخاب شده است. بدون تردید یکی از راهکارهای اساسی جهت دستیابی به توسعه پایدار ضرورت بهره مندی از تمامی ابزارهای موجود در جوامع روستایی می باشد با توجه به اینکه بخش قالب روستائیان کشورمان به کشاورزی و دامپروری اشتغال دارند و این حرفه اغلب بصورت فصلی می باشد که این خود موجب بیکارهای فصلی و عدم تامین مخارج زندگی می باشد و در نهایت باعث ایجاد مهاجرت و انتخاب شغل های نامناسب میشود که این خود موجب بهم خوردن بنیانهای خانوادگی در آینده خواهد شد امروزه گردشگری به عنوان یک صنعت نوپا و روبه رشد توانسته در اغلب کشورهای توسعه یافته جایگاه بسزایی در اشتغال و توسعه پایدار ایفا نماید بگونه ای که بر اساس آمارهای منتشر شده توریسم روستایی در کشور های آمریکای شمالی و اروپا غربی همواره ارز فراوانی به همراه دارد و این خود موجب ایجاد توسعه در مناطق روستایی شده است کشور چین بعنوان اصلی ترین قطب گردشگری آسیا توانسته ۴۰ درصد از درآمد خود را از این صنعت بدست آورد بنابر این با اتخاذ سیاست های درست میتوان به رونق گردشگری در مناطق روستایی کمک کرد. استان گلستان به دلیل برخورداری از مواهب طبیعی و سرمایه های اجتماعی فراوان این قابلیت را دارد که به عنوان یکی از قطب های گردشگری مشخص شود. روستای روشن آباد یکی از روستاهای توریستی شهرستان گرگان همواره پذیرای مختلف گردشگران از اقصی نقاط کشور می باشد وجود چشم اندازهای فراوان و دسترسی ساده از مهمترین مزایای این منطقه می باشد بر این اساس در این مطالعه سعی شده از دیدگاه خانوار مشخص شود با ورود گردشگر شاهد چه تاثیراتی در فرایند اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی منطقه بوده ایم و چه عواملی موجب جذب گردشگر بیشتر و کاهش اثرات منفی آن خواهد شد

اهداف تحقیق

این تحقیق با هدف بررسی و تبیین اثرات و مولفه های موثر گردشگری روستایی در دهستان روش آباد صورت پذیرفته است و از اهداف اختصاصی آن می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- بررسی اثرات گردشگری بر اشتغال زایی روستاییان
- بررسی اثرات گردشگری بر مولفه های درآمدی روستایی

فرضیات تحقیق

باتوجه به ماهیت این پژوهش که بررسی و تبیین پیامدهای گردشگری روستایی می باشد و با تکیه بر اهداف پژوهش می توان فرضیات زیر را در نظر گرفت

- ۱- بین توسعه گردشگری و افزایش درآمدهای روستائیان رابطه معنی داری وجود دارد
- ۲- توسعه گردشگری می تواند باعث افزایش قیمت محصولات کشاورزی در منطقه شود

روش تحقیق

با توجه به ماهیت موضوع این مطالعه در زمره تحقیقات کاربردی- غیرآزمایشی تحقیقات کاربردی- غیرآزمایشی قرار گرفته است و بصورت میدانی انجام شد. جامعه آماری مطالعه شامل روستائیان روشن آباد ساکن در شهرستان گرگان بود. روش نمونه گیری بصورت احتمالی خوشه ای صورت گرفته است که با استفاده از فرمول کوکران ۱۶۱ نمونه برای خانوار انتخاب شد. داده ها با استفاده از پرسشنامه ای که اعتبار آن با پانل متخصصان و کارشناسان در زمینه مورد پژوهش مورد تأیید قرار گرفت، گردآوری شد. برای پایایی و تعیین قابلیت اعتماد ابزار تحقیق از آلفای کرونباخ استفاده شد. مقدار آن برای مقیاس های اصلی پرسشنامه روستائیان ، ۰,۷۳ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده ها نیز از نرم افزار SPSS22 و از آماره هایی ضریب تغییرات، و بمنظور پیش بینی روابط بین متغیرها از آزمون رگرسیون استفاده شده است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

صنعت گردشگری بدلیل نقشی که در فرایند توسعه یافتگی جوامع ایفا میکند همواره مورد توجه دولتمردان و برنامه ریزان ملی و منطقه ای قرار گرفته با این حال ضروری است جهت رونق گردشگری بالاخص در مناطق روستایی مطالعاتی در مورد اثرات مختلف گردشگری بر ابعاد مختلف زندگی روستائیان صورت پذیرفته است که هر کدام به یک بعد از گردشگری پرداخته اند که در ذیل بصورت جدول در دو حوزه مطالعات داخلی و خارجی به آنها اشاره شده است

نام پژوهشگر	سال	عنوان	نتایج
Chuang ShuTzu	۲۰۱۳	<i>Residents' attitudes toward rural tourism in Taiwan: a comparative viewpoint</i>	این مطالعه، ضمن مقایسه دو الگوی اصلی گردشگری در تایوان، به بررسی اثرات گردشگری روستایی از دیدگاه جامعه میزبان پرداخته و نگرش آنها نسبت به گردشگری روستایی را مورد تحلیل قرار می دهد نتایج حاکی از وجود تفاوت بین دو الگوی گردشگری به لحاظ اثرات اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و اقتصادی است.
Bodosca, S. L	۲۰۱۳	<i>Rural tourism - a sustainable solution for development of North-East Romanian region</i>	منطقه شمال شرق رومانی تا حد زیادی می تواند از پتانسیل اقتصادی گردشگری بهره مند گردد. اما تدوین راهبردهای محلی باید در چارچوب استراتژی ها و سیاست های ملی صورت گیرد تا بتواند پایداری دراز مدت داشته باشد
Condesso, F	۲۰۱۱	<i>Rural development, cultural heritage and tourism</i>	این مطالعه ضمن تمرکز بر گردشگری و میراث فرهنگی به استفاده از قابلیت های آنها بمنظور تقویت اقتصاد محلی و رسیدن به توسعه روستایی تاکید می کند
Macleod, D. V. L.; Gillespie, S. A	۲۰۱۰	<i>Sustainable tourism in rural Europe: approaches to development</i>	گردشگری از نظر زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اثرات مثبت و منفی برای نواحی روستایی اروپا دارد این مقاله به بررسی پایداری دراز مدت گردشگری در اروپا می ریزد و ضمن تحلیل مفهوم گردشگری پایدار به رفع مشکلاتی، از جمله سیاست های محلی جهت دستیابی به گردشگری پایدار اشاره می کند

جدول ۱ : مطالعات اثرات گردشگری در خارج منبع یافته های محققین

در حوزه داخلی هم مطالعات فراوانی در حوزه گردشگری و اثرات مختلف آن بر توسعه پایدار روستایی صورت پذیرفته که نتایج آن حاکی از نقش پر رنگ گردشگری در اشتغال زایی و بهبود بافت روستایی می باشد (جدول ۲)

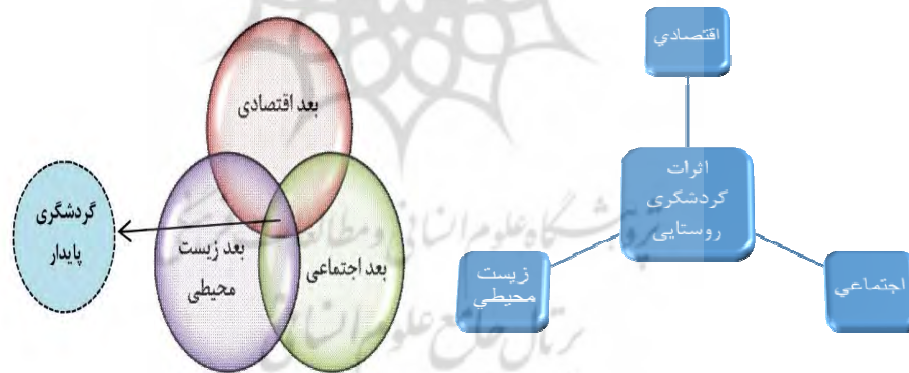
نام پژوهشگر	سال	عنوان	یافته ها
قاسمی، مریم	۱۳۹۲	بررسی اثرات گردشگری بر توسعه روستایی از دیدگاه جامعه میزبان	با رونق گردشگری در جوامع روستایی میتوان شاهد بهبود بافت و زیر ساختهای روستایی بود و مشارکت مردم جایگاه بسزایی در توسعه گردشگری دارد.
صیدالی، محسن	۱۳۹۲	اثرات گردشگری بر توسعه پایدار روستایی شهرستان مینودشت	با توجه ب توانمندی های روستاها و وجود جاذبه های فراوان ضرورت دارد برنامه ریزان چشم انداز توسعه روستایی را در رونق گردشگری جستجو نمایند و سعی نمایند چالش های پیش رو را رفع نمایند
محمودنژاد، هادی	۱۳۹۱	فرا تحلیلی از رویکردهای توسعه گردشگری	رویکردهای راهبردی می تواند با برخورداری از نگاه همه جانبه و انعطاف پذیر به متغیرها و مولفه های گردشگری روستایی، بیشینه کارآمدی در حوزه برنامه ریزی، طرح ریزی و اجرا در توسعه گردشگری را فراهم آورد که می بایستی در ساختار فعلی اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و سیاستی مورد ارزیابی قرار گیرد
سلیمانی هارونی و همکاران	۱۳۸۹	نگرش ساکنان مناطق گردشگری نسبت به پیامدهای گردشگری	نتایج حاصل از همبستگی، ارتباط مثبت و معنی داری را بین متغیر نگرش ساکنان با متغیرهای سن، درآمد، میزان وابستگی به گردشگری، میزان ارتباط با گردشگران و درک اثرات را نشان دهد
مهدوی، مسعود و معصوم قدیری	۱۳۸۷	اثرات گردشگری بر توسعه روستایی بانظرسنجی از روستائیان دره کن	با توجه به اثرات مثبت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی گردشگری می توان با برنامه ریزی اصولی و تلاش برای استفاده ی بهینه از حضور گردشگران وضعیت روستاهای منطقه را بهبود بخشید.

جدول شماره ۲: مطالعات داخلی در حوزه اثرات گردشگری روستایی منبع: یافته های محققین

مبانی نظری

در عصر حاضر، گردشگری و اقتصاد گردشگری در حال تبدیل شدن به یکی از سریع ترین صنایع رو به رشد جهان، ابزاری برای ایجاد درآمد ملی، از اصلی ترین ارکان اقتصادی جهان و نیز از مفاهیم، اشکال و ارکان توسعه ی پایدار قلمداد می شود. از طرفی گردشگری اشکال مختلفی دارد که اکنون شکلی نوین و گزیداری از گردشگری با عنوان گردشگری روستایی، با هدف توسعه ی پایدار جوامع محلی در نواحی روستایی و به عنوان ابزاری برای توسعه ی

اقتصادی و اجتماعی و یکی از مهم ترین مشاغل مدرن در مناطق روستایی ارتقا یافته است. هر چند که گردشگری روستایی در مجموع موضوع جدیدی نیست اما اهمیت آن و نقشی که در توسعه ی پایدار جوامع محلی ایفا می کند، به تازگی مورد تایید قرار گرفته است. (داس ویل، ۱۰: ۱۳۸۶). این در حالی است که با آنکه مفاهیم توسعه ی پایدار از دهه ی ۱۹۸۰ به بعد در نوشتارهای توسعه ی جهان به طور گسترده مورد توجه صاحب نظران واقع شده، اما توجه به گردشگری پایدار از دهه ی ۱۹۶۰ با شناسایی تاثیر بالقوه ی گردشگری انبوه و توجه به تاثیر فعالیت های گردشگری بر اقتصاد، محیط زیست و فرهنگ نقاط توریستی در مناطق میزبان آغاز شد. این روند در دهه ی ۱۹۷۰ با شکل گیری و پیدایش مفهوم گردشگری سبز که بر اساس آن، ارزش سرمایه های طبیعی و میزان خسارت ها و آسیب های وارد آمده بر محیط زیست برآورد می شود- ادامه یافت و بیش تر بر حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی و سایر منابع گردشگری بر استفاده ی دائم نسل فعلی و نسل های آینده معطوف گردید. به دنبال این تلاش ها اصطلاح و مفهوم گردشگری پایدار به عنوان تنها راه نجات طبیعت و انسان نمود پیدا کرد. رهیافت گردشگری پایدار، گردشگری را در غالب مرزها بررسی می کند و رابطه ی مثلث وار میان جامعه ی میزبان و سرزمین آن را از یک سو و جامعه ی میهمان یعنی گردشگران را از سوی دیگر با صنعت گردشگری برقرار می سازد و قصد دارد فشار و بحران موجود بین سه ضلع مثلث را تعدیل و در طولانی مدت موازنه ای را برقرار سازد. (قادری، ۱۳: ۱۳۸۲). با توجه به اثرات غیرقابل انکار گردشگری در فرایند توسعه پایدار روستایی در این مطالعه به واکاوی اثرات متقابل گردشگری و ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی پرداخته شده است و در صورت بهره مندی صحیح از کلیه قابلیت ها میتوان شاهد توسعه گردشگری پایدار که منتج به توسعه روستایی میشود بود.

شکل ۱: اثرات گردشگری روستایی

شکل ۲: اثرات گردشگری پایدار

درباره گردشگری و پیامدهای آن نظریات بسیاری مطرح شده است. یکی از این نظریه های نشان دهنده پیامدهای گردشگری، نظریه «ظرفیت پذیرش» است. ظرفیت پذیرش در بحث زیست محیطی گردشگری مفهومی بسیار پر اهمیت است که با به پایان رسیدن (تکمیل شدن) آن در یک منطقه، وجود گردشگران اضافی به محیط زیست آسیب می رساند و میزان رضایت دیگر گردشگران نیز تا حد قابل توجهی کم می شود (داس ویل، ۱۳۸۶: ۳۳). پنج عنصر تاثیرگذار در ظرفیت پذیرش وجود دارند که تعیین کننده میزان تحمل منطقه در پذیرش گردشگران است. «آسیب. تعداد دیدارکنندگان بدون ایجاد آسیب قابل اندازه گیری به محیط زیست. تأخیر. تعداد دیدارکنندگان بدون ایجاد

تأخیرهای غیر قابل تحمل در استفاده و لذت بردن از جاذبه‌ها، با مردمی که باید در صف یا در ترافیک انتظار بکشند. ازدحام بیش از حد. تعداد بازدیدکنندگان بدون ایجاد کردن احساس ازدحام بیش از حد، به گونه‌ای که مردم به یکدیگر تنه زنند و فشار ندهند. سیمای عمومی. تعداد دیدار کنندگان در مقصد و اطراف آن بدون اینکه سیمای عمومی آن مقصد را تغییر دهند، و محیط و حال و هوای لازمی که بخشی از لذت دیدار است. واکنش. تعداد بازدیدکنندگان قبل از آنکه واکنشی قوی (در مورد بخشی از جمعیت محل) در پاسخ به فشارهای خارج از اندازه صورت گیرد. هنگامی که دین، زبان، میراث فرهنگی و آداب و سنن ظاهراً تهدید شوند، مردم محل احساس می‌کنند که فرهنگ آنها مورد هجوم قرار گرفته است» (همان: ۱۷۶).

محدوده مطالعاتی

روستای روشن آباد یکی از روستاهای غرب شهرستان گرگان می‌باشد که در ۲۰ کیلومتری این شهرستان و بر بالای تپه‌ای که مشرف به بندر ترکمن و دریای خزر می‌باشد واقع شده است. این روستا از شمال به روستای سرکلایه کفشگیری، از جنوب به جنگل، از شرق به روستای سید میران و از غرب به روستای شמושک علیا متصل است. از لحاظ جمعیتی این روستا دارای ۲۳۷ خانوار و ۱۰۳۴ نفر می‌باشد. (جدول) روستای روشن آباد با دارا بودن بیشتر امکانات رفاهی و جنگلی زیبا و دلنشین، یکی از روستاهای توریست پذیر منطقه غرب گرگان می‌باشد. امکاناتی از قبیل: آب شرب بسیار گوارا، گاز، برق، آسفالت جاده بین روستایی و آسفالت داخل روستا، خانه بهداشت، مخابرات، پست بانک، مرکز ICT، مهد کودک، مدرسه ابتدایی و راهنمایی، چندین سوپرمارکت، اینترنت پرسرعت، ۲ مسجد و حسینیه و کانون فرهنگی و هنری و ... در روستای روشن آباد وجود دارد. شغل بیشتر این اهالی کشاورزی و دامداری می‌باشد که جدیداً این شغل‌ها کمتر رونق دارد و جوانان به سمت صنعت و کار در ادارات تمایل پیدا کردند. بیشتر محصولات تولیدی این روستا گندم و کلزا و سویا و گوجه فرنگی و پنبه می‌باشد، همچنین گاو و گوسفند و بز بیشترین دامی است که در این روستا نگهداری می‌شود. از لحاظ آب و هوا، به خاطر ارتفاع ۴۸۶ متری مکان روستا از سطح زمین ۳ الی ۴ درجه از دیگر روستاها سردتر می‌باشد؛ کماینکه چسبیدن به جنگل از دیگر عوامل بارش زیاد در این منطقه می‌باشد. روستای روشن آباد با دارا بودن جنگلی زیبا و دلنشین و منطقه‌ای باز در ابتدای جنگل، یکی از بهترین مکان‌ها برای تفریح خانواده‌ها می‌باشد. گواه این مطلب می‌تواند حضور مردم در روزهای تعطیل در این منطقه باشد

نتایج و بحث

جدول (۱) توزیع فراوانی سنی، تاهل و تحصیلات زنان دارای کسب و کار خانگی در روستاهای هدف گردشگری را براساس نمونه مورد مطالعه نشان می‌دهد. براساس اطلاعات این جدول میانگین سن زنان مورد مطالعه ۴۷/۷۹ با انحراف معیار ۱۴/۲۱ سال است و در دامنه سنی ۲۷-۷۷ سال قرار دارند. همانگونه که مشاهده می‌شود بیشترین فراوانی مربوط به طبقه سنی ۳۶-۵۰ سال است که ۴۶ نفر (۳۰/۷ درصد) از افراد مورد مطالعه در این طبقه سنی قرار دارند. اطلاعات این جدول در ارتباط با وضعیت تاهل نیز نشان می‌دهد از افراد مورد مطالعه، ۱۲۴ نفر (۷۲/۷ درصد) از آنها متاهل و ۴۴ نفر دیگر (۲۷/۳ درصد) مجرد هستند. بر مبنای اطلاعات به دست آمده حاصل از وضعیت تحصیلی پاسخ دهندگان در این جدول نیز مشخص شد کمتر از دو درصد از پاسخ دهندگان بی سواد هستند، ۲۸/۸ درصد دارای سواد خواندن و نوشتن، ۴۳/۱ درصد دارای تحصیلات دیپلم، ۱۹/۴ درصد دارای تحصیلات فوق دیپلم و ۶/۹ درصد دارای تحصیلات لیسانس هستند.

جدول ۱: توزیع فراوانی وضعیت سن، تاهل، تحصیلات پاسخگویان

متغیر	گروه بندی	تعداد فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
سن	۳۵ و کمتر	۳۹	۲۶	۲۶
	۳۶-۵۰	۵۶	۳۰,۷	۵۶,۷
	۵۰-۶۵	۵۰	۲۸	۸۴,۷
	۶۵ به بالا	۲۳	۱۵,۳	۱۰۰
جمع				
نما: گروه سنی ۳۶-۵۰ سال میانگین: ۴۷/۷۹ انحراف معیار: ۱۴/۲۱ بیشینه: ۷۷ کمینه: ۲۷				
تاهل	مجرد	۴۴	۲۷/۳	۲۷/۳
	متاهل	۱۲۴	۷۲/۷	۱۰۰
تحصیلات	بیسواد	۱۱	۱/۹	۱/۹
	خواندن و نوشتن	۴۶	۲۸/۸	۳۰,۷
	دیپلم	۶۹	۴۳/۱	۷۳/۸
	فوق دیپلم	۳۱	۱۹/۴	۹۳,۲
	لیسانس	۱۱	۶/۹	۱۰۰/۱
	فوق لیسانس	۰	۰	۰

منبع: یافته‌های تحقیق

اولویت بندی اثرات اقتصادی گردشگری

نتایج رتبه بندی اثرات اقتصادی گردشگری از دیدگاه پاسخ دهندگان نشان دهنده در جدول نشان دهنده این مطلب است که بیشترین تاثیر گردشگری در حوزه اشتغال زایی، افزایش در آمد و کاهش بیکاری در منطقه با رویکرد فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی می باشد و از سوی دیگر توسعه گردشگری کمترین تاثیرات را در فقر زدایی و سرمایه گذاری در منطقه بوده است.

جدول ۷: اولویت بندی اثرات اقتصادی گردشگری

ردیف	پیامدهای اقتصادی آماره	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین
		فرآواز ی	فرآواز ی	فرآوانی ی	فرآواز ی	فرآواز ی	
۳	کاهش بیکاری روستائیان	۷	۱۹	۲۱	۳۱	۹۰	۱۰۵۸۱ ۲
۶	افزایش قیمت زمین و املاک	۳۲	۱۷	۵۴	۲۲	۴۳	۱۰۷۱۰ ۳
۱	افزایش اشتغال مکمل با حضور گردشگران	۳۹	۴	۳۵	۴۰	۵۰	۱۲۵۱۶ ۳
۴	افزایش فروش زمین های کشاورزی	۲۸	۱۲	۱۷	۴۹	۶۱	۱۵۵۴۸ ۳
۸	کاهش درآمدها با افزایش قیمت در منطقه	۲۸	۴	۳۳	۳۰	۷۳	۱۵۷۰۶ ۳
۱۱	کاهش درآمدها با افزایش قیمت در منطقه	۱۰	۹	۱۹	۱۱۳	۱۷	۱۵۹۳۵ ۳
۲	افزایش درآمدهای مکمل زنان روستایی	۱۰	۳۱	۱۹	۶۰	۵۸	۱۶۱۲۹ ۳
۵	کاهش فقر	۱۲	۱۶	۱۵	۱۸	۱۱۷	۱۶۳۲۳ ۱
۱۰	افزایش سرمایه گذاری بخش خصوصی	۱۲	۹	۱۵	۹۸	۳۴	۱۶۹۰۳ ۳
۷	توجه مدیران به منطقه	۸	۴۴	۲۰	۸۴	۱۲	۱۸۷۷۴ ۲
۹	ایجاد مشاغل کاذب	۴	۱۹	۱۵	۲۷	۷۷	۱۹۶۷۷ ۱

منبع : یافته های محقق ۱۳۹۷

آزمون همبستگی اثرات توسعه گردشگری در جوامع روستایی

نتایج یافته ها نشان داد بین ورود گردشگران و اشتغال زایی، افزایش درآمدهای فصلی و فروش محصولات کشاورزی در سطح ۰،۰۱ رابطه معناداری وجود دارد. و از سوی دیگر بین ورود گردشگران و افزایش قیمت زمین های زراعی در سطح ۰،۰۵ دابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۸: وضعیت همبستگی اثرات گردشگری روستایی

نوع آزمون	اثرات گردشگری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری (sig)
اسپیرمن	اشتغال زایی	۰,۱۸۷**	۰,۰۰۰
اسپیرمن	افزایش درآمد	۰,۱۶۵**	۰,۰۰۰
کندال	فروش محصولات کشاورزی	۰,۲۳۲**	۰,۰۰۰
پیرسون	افزایش قیمت زمین های کشاورزی	۰,۳۱۱*	۰,۰۰۰

منبع : یافته های محقق ۱۳۹۵

تحلیل رگرسیون

یکی از پیامدهای توسعه گردشگری مربوط به فروش محصولات و درآمد زایی برای روستائیان می باشد و در بررسی ضرایب همبستگی، نتایج بیانگر وجود رابطه معنی داری ۰/۹۹ درصد بین ورود گردشگران و رضایت مندی روستائیان در رابطه فروش محصولات و صنایع تبدیلی خانگی می باشد و حال به دنبال بررسی پیش بینی میزان ورود گردشگران و فروش محصولات و تاثیر آن بر درآمد روستائیان هستیم. همانطور که در جدول مشخص شده است متغیر وابسته پیامدهای ورود گردشگران و میزان فروش محصولات کشاورزی در بخش متغیرهای مستقل آورده شده است. ضریب تعیین برابر $R^2 = 0/559$ بدست آمده است. مقدار ضریب تعیین نشان می دهد که ۰/۵۵ درصد فروش محصولات کشاورزی بعد از ورود گردشگران مربوط می باشد و ۰/۴۴۱ به عوامل دیگر بستگی دارد. البته این ضریب، تعداد درجه آزادی را در نظر نمی گیرد به همین دلیل برای رفع مشکل از ضریب تعیین تعدیل شده استفاده می گردد مقدار این ضریب برابر با ۰,۳۳ می باشد. همچنین در این جدول ضریب همبستگی چندگانه که با R مشخص شده است برابر با ۰,۶۴۲ می باشد که این ضریب شدت رابطه بین متغیر وابسته و مستقل را نشان می دهد که مقدار آن همواره بین ۰ و +۱ می باشد معنی دار بودن رگرسیون نیز در جدول بوسیله F محاسبه شده است که در سطح ۹۹ درصد $sig=0.00$ معنی دار می باشد. متغیر وارد شده در معادله رگرسیونی که هسته اصلی تحلیل رگرسیون می باشد در جدول آمده است و معادله ساده رگرسیون را می توان با استفاده از ستون B به شرح ذیل محاسبه کرد.

$$Y=a+bx$$

$$Y=۶,۲۳+(۰,۱۵+۰,۱۲-+۰,۲۶+۰,۲۰)$$

آزمون t مربوط به ضریب رگرسیون نیز در این جدول نشان می دهد که این ضریب معنی دار بوده و در مقدار Y موثر می باشد.

متغیرهای وارد و حذف شده

مدل	متغیرهای حذف شده	متغیرهای وارد شده	روش
۱	میزان فروش محصولات و درآمد بعد از ورود گردشگران	.	Enter

Model Summary

مدل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین شده	ضریب عین تعدیل شده	انحراف خطا از معیار
۱	۰.۴۲۶	۰.۱۸۱	۰.۰۵۹	۳۴۲.۰

a. Predictors: (Constant), میزان فروش محصولات و درآمد بعد از ورود گردشگران

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	درجه آزادی	میانگین مجموع	F	Sig.
۱ رگرسیون	۳۴۵.۳۳۲	۴	۸۶.۳۳۳	۲.۲۵۷	۰.۰۰۲
Residual	۵۵۴.۷۲۸	۱۴۵	۳۸.۲۵۳		
مجموع	۵۸۹.۰۶۰	۱۴۹			

a. Dependent Variable: ورود گردشگران طی دو سال گذشته

b. Predictors: (Constant), میزان فروش محصولات کشاورزی و درآمد زایی

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
۱ (Constant)	۶.۲۳۴	.۹۶۷		۶.۴۴۶	.۰۰۰
میزان فروش محصولات کشاورزی	-.۰۱۵	.۰۰۸	-.۱۴۹	-۱.۸۲۷	.۰۷۰

a. Dependent Variable: میزان ورود گردشگران طی دو سال گذشته

بحث و نتیجه گیری

امروزه گردشگری به عنوان یکی از ارکان اصلی اقتصاد جوامع انسانی محسوب میشود و میتواند جایگاه بسزایی در فرایند توسعه یافتگی مناطق روستایی ایفا نماید از این رو با توسعه فعالیت های گردشگری و شناساندن بخشی از جاذبه های گردشگری در منطقه، می توان به بهبود و ارتقای سطح این فضاها کمک شایانی کرد و برای بهسازی و بازسازی کالبد اقتصادی اجتماعی آنها گام های موثری برداشت و با توسعه گردشگری به اقتصاد روستایی کمک نمود. روستای روشن آباد گرگان به دلیل برخورداری از مواهب طبیعی و مذهبی پتانسیل های فراوانی برای جذب گردشگر دارد. در راستای اثبات فرضیات پژوهش، پرسشنامه هایی در میان جامعه میزبان توزیع گردید

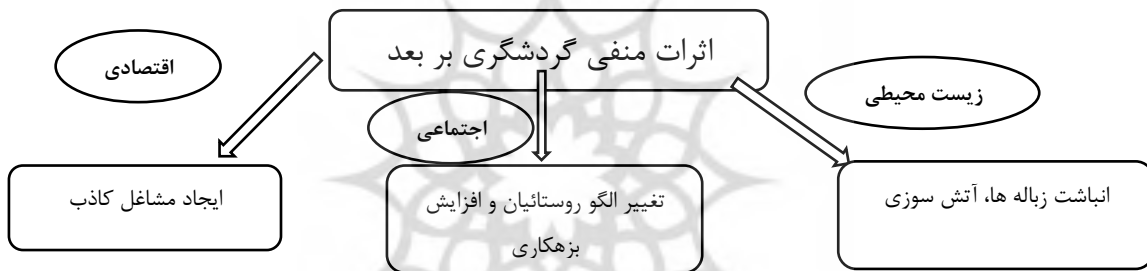
۱- بین سطح توسعه گردشگری و اشتغال زایی برای روستائیان ارتباط معناداری وجود دارد

۲- با توسعه گردشگری میتوان شاهد بهبود بافت روستایی، کاهش فقر و مهاجرت و روحیه نشاط در منطقه بود

پس از استخراج اطلاعات موجود در این پرسشنامه ها، تجزیه و تحلیل این داده ها در نهایت در قالب آمار توصیفی و استنباطی در قالب جداول و نمودار در بخش های پیشین ارائه گردید. در نهایت میتوان بیان کرد که :

با توجه به وجود پتانسیل‌ها و قابلیت‌های فرا روی روستای روشن آباد میتوان به توسعه صنعت گردشگری در این منطقه کمک کرد بر اساس یافته‌ها مشخص شد مهمترین تاثیرات گردشگری را میتوان در بعد اقتصادی مشاهده نمود و که از عمده موارد آن به ایجاد اشتغال و کارآفرینی، افزایش درآمد و کاهش فقر اشاره نمود. در زمینه ی قیمت زمی و مسکن به دلیل فاصله داشتن روستا از منطقه گردشگری تاثیر چندانی صورت نگرفته و سعی شده خدمات رسانی به گردشگران توسط نیروهای خود منطقه صورت پذیرد. در زمینه تاثیرات اجتماعی گردشگری نیز میتوان به کاهش مهاجرت، بهبود بافت روستایی و همچنین ایجاد امنیت لازمه اشاره نمود البته استفاده از رسانه‌ها و مشارکت مردم بومی مهمترین عوامل رضایت مندی روستائیان از مزایای گردشگری و کاهش اثرات منفی میباشد و در بعد زیست محیطی مشخص شد در صورت آموزش کافی به گردشگران و توزیع پلاستیک‌ها و نصب سطل زباله و فرهنگ سازی میتوان مخاطرات حضور گردشگران را کاهش داد. بر اساس یافته‌ها مشخص شد گردشگری در کنار اثرات مثبت فراوان دارای برخی اثرات منفی می باشد که از جمله آنها میتوان به موارد زیر اشاره کرد

نمودار ۵: اثرات منفی گردشگری بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی (یافته‌های محقق)

با توجه به بررسی اثرات مثبت و منفی گردشگری در منطقه بنابر این ضروری است جهت بهبود اثرات مثبت و کاهش اثرات منفی اقدامات متناسبی صورت پذیرد که در زیر به آنها اشاره شده است

اقدامات اقتصادی منطقه

- مشارکت و سرمایه گذاری بخش دولتی و خصوصی در زمینه توسعه گردشگری در
- توسعه و احداث خدمات بین راهی همچون جایگاه سوخت و تعمیرات
- کنترل قیمت‌ها و جلوگیری از چندگانی قیمت‌ها و احداث خدمات ارتباطی و بانکی

منابع

- اردستانی، محسن (۱۳۸۷)، گردشگری روستایی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سازمان چاپ و انتشارات، ص ۸۲

- حسینی محمد، مریم و حیاتی، داریوش، (۱۳۹۱)، توسعه توریسم روستایی رویکردی نوین در جهت توسعه پایدار روستایی، همایش ملی توسعه روستایی، موسسه آموزش عالی توسعه روستایی، همدان، ص ۷
- داس ویل، راجر، (۱۳۸۶) مدیریت جهانگردی، ترجمه ی اعرابی، دفتر پژوهش های فرهنگی رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۷). توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، انتشارات دانشگاه تهران
- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، قادری، اسماعیل (۱۳۸۱). نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی، فصلنامه مدرس، دوره ۶، شماره ۲
- سیدعلی پور، سیدخلیل، اقبالی، ناصر و عباس بخشنده نصرت (۱۳۸۹) ، مدیریت گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه روستایی مطالعه موردی روستاهای استان سمنان، مجله ی مدیریت ، پاییز شماره (۱۹) .
- شارپلی، ریچارد (۱۳۸۰). گردشگری روستایی، ترجمه رحمت الله منشی زاده و همکاران، تهران: منشی .
- شجاعی، منوچهر، نوری، نورالدین (۱۳۸۶). بررسی سیاست های دولت در صنعت گردشگری واریه الگوی توسعه پایدار صنعت گردشگری، فصلنامه دانش مدیریت.
- شریف زاده، ابولقاسم، مراد نژاد، همایون (۱۳۸۱). توسعه پایدار و توسعه گردشگری، ماهنامه جهاد، شماره ۲۵.
- شریف زاده، ابولقاسم، مراد نژاد، همایون (۱۳۸۱). توسعه پایدار و توسعه گردشگری، ماهنامه جهاد، شماره ۲۵.
- صیدالی، محسن (۱۳۹۲)، بررسی اثرات گردشگری روستایی دهستان چهل چای مینودشت، پایگاه اطلاعات و مدارک علمی جهاد دانشگاهی
- غفاری، عمران و همکاران (۱۳۹۰). بررسی موانع توسعه گردشگری، مطالعه موردی روستاهای هدف گردشگری بخش مرکزی اردبیل، مجموعه مقالات اولین همایش تخصصی توسعه کشاورزی استان های شمالغرب کشور.
- قادری، اسماعیل، (۱۳۸۲) نقش گردشگری روستایی در توسعه ی پایدار، پایان نامه دکتری
- قاسمی، مریم (۱۳۹۲)، بررسی آثار گردشگری بر توسعه مناطق روستایی از دیدگاه جامعه میزبان، مجله آمایش فضایی، شماره نهم، سال چهارم

- لطیفی، سمیه، ودادی، الهام (۱۳۹۰). تحلیل موانع توسعه گردشگری روستایی در روستاهای هدف گردشگری شهرستان همدان، مجموعه مقالات اولین همایش ملی جغرافیا و برنامه ریزی روستایی.
- محسنی، رضاعلی (۱۳۸۸). گردشگری پایدار در ایران: کارکردها، چالش ها و راهکارها، مجله فضای جغرافیای دانشگاه آزاد اهر، سال ۹، شماره ۲۸.
- مطیعی لنگرودی (۱۳۸۷)، گردشگری روستایی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم
- مطیعی لنگرودی، سید حسن (۱۳۸۵) نقش گردشگری در اقتصاد روستایی ایران، مجله علوم جغرافیایی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد.
- مهدوی، مسعود و همکاران (۱۳۹۱). اثرات گردشگری بر توسعه روستایی با نظر سنجی از روستایان کن و دره سولقان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۲.
- *Lai, P. & Napal, S.K. (2006). "Local perspectives of ecotourism development in Tawushan Nature Reserve, Taiwan". Journal of Tourism Management, Vol.27.*
- *Walpole, M.J. & Goodwin, H.J. (2000). " Local Economic Impacts of Dragon in Indonesia". Journal of Annals of Tourism Research, Vol.27, No.3.*

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی